

קלוגה

(Klooga). מחנה עבודה בצפון אסטוניה, סמוך לטלין. מחנה קלוגה הוקם בקיץ 1943, היה אחד המחנות הגדולים באסטוניה, מסונף מבחינה מנהלית ופיקודית למחנה ויורה. בקלוגה היו 2,000-3,000 אסירים יהודים, גברים ונשים. רובם הובאו לשם באוגוסט-ספטמבר 1943 מגטו וילנה, ומיעוטם מגטו קובנה וממקומות אחרים. במחנה היו שני מחנות, 'מחנה גברים' ו'מחנה נשים', מרוחקים כחצי קילומטר זה מזה. כול אחד מן המחנות כלל מבנה גדול דו-קומתי ובו התגוררו האסירים היהודים. גדר תיל הקיפה את המחנה כולו ואת שני המחנות הפנימיים. משמר המחנה היה מורכב מאנשי ס"ס גרמנים ואנשי ס"ס אסטונים. המחנות באסטוניה, ובהם קלוגה, הוקמו לשם ניצול אוצרות טבע מקומיים וסיוע למאמץ המלחמה הגרמני, וכן לבניית ביצורים נוכח התקדמות הצבא הסובייטי מערבה ודרומה. בקלוגה היו מפעלי מלט ולבנים ומנסרת עצים, ובהם עבדו האסירים בשלוש משמרות, וכן היה בקלוגה בית-חרושת לנעלי עץ לאסירי המחנות. חלק מהתוצרת נוצל להקמת הביצורים וחלק נשלח לגרמניה.

חיי האסירים היהודים היו קשים ביותר, בעיקר למועסקים בהעברת שקי מלט מהמפעל לתחנת הרכב. מנת המזון היומית כללה 200-250 גרם לחם, חצי ליטר מרק, ומים בכמות מוגבלת. האסירים חוייבו לעבוד גם בהיותם חולים. 'זקן המחנה' ורוב ה'קפואים' שמינו מפקדי המחנה מקרב האסירים היהודים גילו יחס אנושי לשאר האסירים והשתדלו לסייע להם. במחנה היתה מחתרת יהודית ובה כ-75 אנשים, מאורגנים בחמישיות, רובם אנשים שבהיותם בגטו וילנה השתייכו למחתרת שם. על-פי כמה עדויות הצליחה המחתרת להשיג גם אקדחים אחדים, אך הנסיונות ליצור קשר עם פרטיזנים ולהוציא לפועל בריחה מאורגנת מהמחנה לא הוכתרו בהצלחה. ההעברות התדירות של אסירים ממחנה למחנה מנעו היווצרות גרעין מגובש והנהגה למחתרת ולבצע התנגדות מאורגנת כאשר המחנה חוסל. מספר נסיונות בריחה של יחידים הסתיימו בהצלחה, אחרים נכשלו והבורחים נתפסו והוצאו להורג.

עם פתיחת המתקפה של הצבא הסובייטי לעבר אסטוניה, בחודשי יולי-אוגוסט 1944, החלה הוצאת אסירי המחנות למחנה שטוטהוף דרך הים הבלטי. באמצע ספטמבר התמוטטה חזית הגרמנים באסטוניה. הם לא הספיקו להוציא את האסירים היהודים ממחנות קלוגה ולגדי (Lagedi). ב-18 בספטמבר נורו 500 האסירים בלגדי.

ב-19 בספטמבר עם שחר הוקף מחנה קלוגה באנשי ס"ס, גרמנים ואסטונים. סמוך לצהריים החלו להוציא קבוצות אסירים מהמחנה ליער סמוך ולירות בהם. תחילה הוצאו להורג הגברים ואחריהם הנשים. חלק מהאנשים ניסו להתחבא בתוך המחנה, אך רובם נמצאו ונורו, אחרים

ניסו לברוח ממקום הירי. באותו יום נרצחו בקלוגה כ-2,400 יהודים וכ-100 שבויי מלחמה סובייטים. ימים אחדים אחרי הטבח, ב-28 בספטמבר 1944, שיחרר הצבא הסובייטי את קלוגה, ובמקום נמצאו גוויות הנרצחים מוכנות לשריפה. 85 מהאסירים שהצליחו להתחבא בתוך המחנה או לברוח ליערות הסמוכים ניצלו.